

בג"ץ 9261/16

בית-המשפט העליון בירושלים

בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק

1. פלונית
2. עמותת "מבוי סתום", ע.ר. 580268183

כולם ע"י ב"כ עוה"ד בתיה כהנא-דרור
מרחוב התעשייה 8 ירושלים
טלפון: 02-6712282 פקס: 02-6711314

העותרים

נגד

1. בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים
2. נשיא בית הדין הרבני הגדול כב' הרשל"צ הרב יצחק יוסף
3. הרב ראובן כהן ת"ז ת.ז. 028527166

ע"י ב"כ עו"ד רפאל שטוב, ר.מ. 9480
מרח' זרח ברנט 14, ירושלים
טל: 02-6520106 פקס: 02-6514778

המשיבים

4. פלוני חסוי

ע"י עו"ד רן ארנון (אפוטרופוס)
ת.ד. 143, חצור הגלילית

משיב פורמאלי

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה לצו ביניים

מוגשת בזאת עתירה למתן **צו על תנאי** המורה למשיבים 1 ו 2 לבוא וליתן טעם :

1. מדוע לא יקבע בית המשפט הנכבד כי בית הדין הגדול ימנע מלדון בערעור שהוגש כנגד החלטת בית הדין האזורי מיום 28.8.14 על ידי משיב 3 -הרב ראובן כהן (להלן: "המערער"), מהטעם כי "המערער" אינו בעל דין ועל כן אינו צד להליך וכן מהטעם כי הערעור הוגש שלא כדין.
2. מדוע לא יקבע בית המשפט הנכבד כי תבוטלנה החלטות בית הדין הרבני הגדול מיום 16.11.2016. (להלן: החלטה "לקיום דיון") ומיום 16-11-28 הקובעות כי יתקיים דיון בערעורו של משיב 3 - המערער והמורה לצדדים להגיש סיכומים הן "במישור המצומצם בשאלת יכולת המערער להצטרף כצד להליך שאין לו בו עניין ישיר, והן במישור הרחב בסוגיה ההלכתית החריגה", והמעלה את האפשרות "כי דיני בית הדין הגדול יראו צורך לעסוק בהתייעצות הפנימית גם במישור ההלכתי של הסוגיה החריגה .." וזאת טרם ניתנה החלטה ביחס למעמדו של "המערער" החסר זיקה לבעלי הדין. החלטה שניתנה בהיעדר סמכות, תוך פגיעה בכללי הצדק הטבעיים, והעלולה לפגוע פגיעה קשה בזכות העותרת לכבוד ולחירות.
3. מדוע לא יקבע בית המשפט הנכבד כי כבוד הרב יצחק יוסף נשיא בית הדין הרבני (להלן: "כב' הנשיא") ימנע מלדון בערעור מהטעם שנתן החלטות בתיק, גילה דעתו על פסה"ד המקורי ופרסם תשובתו ההלכתית ברבים, על המקרה דן.
4. במקביל, עם הגשת העתירה מוגשת בקשה לצו ביניים.

בקשה לצו ביניים

5. בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת לעשות שימוש בסמכותו הקבועה בתקנה 21 לתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, תשמ"ד-1984, וליתן צו ביניים המורה למשיב להימנע מלדון בערעור כפי שנקבע בהחלטת בית הדין הגדול מיום 16-11-16 עד למתן החלטה בעתירה גופה ולחלופין עד להחלטה אחרת ולחלופין ליתן צו ארעי עד החלטה בבקשה לצו ביניים ולקבוע את הבקשה לצו ביניים לדיון דחוף.
6. ביום 16-11-16 קבע בית הדין הרבני הגדול כי לשם הכרעה בטענות שהועלו במסגרת הערעור (14-8-28) כלפי פסק הדין של בית הדין האזורי בצפת מיום 20.7.14 שלא לאפשר למערער וב"כ להצטרף כצד המשמיע את טענותיו לביטולו של פסק הדין המקורי שניתן ע"י ביה"ד הנ"ל". יתקיים דיון בהרכב של כל דיני בית הדין הגדול (חסר אחד), יוזמנו חברי ההרכב שנתנו את פסק הדין המקורי, הצדדים יגישו סיכומים תוך 30 יום (מיום 16.11.2016) שיעסקו הן "במישור המצומצם בשאלת יכולת המערער להצטרף כצד להליך שאין לו בו עניין ישיר, והן במישור הרחב בסוגיה ההלכתית החריגה", וייתכן כפי שנאמר בהחלטה "כי דיני בית הדין הגדול יראו צורך לעסוק בהתייעצות הפנימית גם במישור ההלכתי של הסוגיה החריגה .." החלטה זו גובתה בהחלטה מיום ה 16-11-28 מאת כב' הנשיא המאשרת את קיומו של הדיון, טרם החלטה בדבר מעמדו של המערער, וכן מתבקשת תגובתם של המערער והאופטרופוס לדין של משיב 4 כצדדים לדיון בגוף הערעור, בעניין בקשת העותרת לפסלות כב' הנשיא.
7. העולה מכאן כי קיים חשש ממשי, לקיומו של דיון בגופו של הערעור והוא ביטול פסק הדין המקורי שניתן ביום 14-3-14 ובו זיכה בית הדין עבור הבעל (משיב 4) גט לאישה (העותרת). ועל כן נדרש צו ביניים דחוף.
8. העתירה מוגשת טרם נקבע תאריך הדיון בבית הדין הרבני הגדול, אשר צפוי להיערך כיום דיון מיוחד, בהרכב של כל דיני בית הדין הרבני הגדול (חסר אחד), ואליו יוזמן אף דיני הרכב בית הדין הרבני האזורי אשר נתן את פסק הדין המקורי.

9. העותרת מבקשת מכבוד בית המשפט ליתן צו ביניים טרם הדיון, ולקבוע כי המשיבים 1 ו 2 פעלו בחריגה מסמכות ועל כן נעדרי סמכות לדון בערעור שהוגש שלא בהתאם לתקנות הדיון בבתי-הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג (להלן "התקנות"), ובניגוד לחוק שיפוט בתי דין רבניים 1953 תשנ"ג ומשכך למנוע את קיומו של הדיון ואת הגשת הסיכומים, וזאת בשל הנימוקים שיפורטו להלן.

ואלה נימוקי הבקשה

10. עתירה זו על כל חלקיה וטיעוניה מהווה חלק בלתי נפרד מבקשה זו.
11. ביום י"ב אדר ב' תשע"ד (14/03/2014) ניתן בתיק (רבני צפת) 861974/1 פסק דין להיתר העותרת – (להלן "פסק הדין המקורי") באמצעות גט זיכוי מבעלה (חסוי), משיב 4. מצב פרוטוקול מיום ה-13-3-14 **מצ"ב כנספח א'** ופסק דין 14-3-14 **מצ"ב כנספח ב'**
12. וביום כ' אייר תשע"ד (20/05/2014), ניתנו נימוקים הלכתיים מפורטים לפסק הדין, המשתרעים על פני 93 עמודים. **מצ"ב כנספח ג'**
13. מיום 14.3.2014, מעמדה של עותרת 1 היא של אישה גרושה, וכך אף רשומה במשרד הפנים. העותרת הסתמכה על החלטת בית הדין האזורי בצפת, אשר הפכה חלוטה, והמשיכה בחייה האישיים כגרושה לכל דבר ועניין.
14. בהחלטת כבוד בית הדין הגדול מיום 16-11-16 (להלן ההחלטה "לקיום דיון") מורה בית הדין מספר הוראות הן לצדדים והן למזכירות בית הדין שתכליתם ליתן הכרעה בשאלת מעמדו של המערער שאינו צד להליך (להלן "נשוא הערעור"). אם זאת, אין בית הדין שולל כי תתקיים התייעצות פנימית בנושא "פסק הדין המקורי". וכך נאמר בסעיף ג' להחלטה: **"ברקע הדיון בתיק ערעור זה, מצויה סוגיה הלכתית חריגה, וייתכן – בלי לקבוע מסמרות בשלב זה – שדייני בית הדין הגדול יראו צורך לעסוק בהתייעצות הפנימית גם במישור ההלכתי של הסוגיה החריגה". מצ"ב כנספח ד'.**
15. ההוראות המיוחדות שניתנו בהחלטה (יום דיון מיוחד, השתתפותם של שני הרבניים הראשיים לישראל, זימון דייני ההרכב המקורי, דיון בנוכחות כל דייני בית הדין הגדול חסר אחד) וכן ההוראה כי על הצדדים להגיש סיכומים אשר יעסקו הן "במישור המצומצם בשאלת יכולת המערער להצטרף כצד להליך שאין לו בו עניין ישיר. והן במישור הרחב בסוגיה ההלכתית החריגה" מצביעות מעל לכל ספק על כוונת כבוד הנשיא, לנהל דיון עקרוני גם על "פסק הדין המקורי" – פסק דין להיתר העותרת, דבר המעמיד בסכנה את המשיבה, ועלול לפגוע בזכותה המוקנית לה מכוח הדין וההלכה, שלא יתקיים דיון בערעור לביטול פסה"ד המקורי.
16. בקובעו כי יתקיים דיון בערעור וכי על הצדדים להגיש סיכומים, פעל בד"ר בחוסר סמכות, שכן כבר נקבע ע"י בד"ר אזורי וגדול כי המערער אינו צד בתיק, המערער הגיש כתב ערעור ראשון לאחר שפסק הדין הפך חלוט, ובזמן שאינו צד לעניין (כל זה ייכתב בפירוט כדלקמן).
17. באם ידונו דייני בית הדין הגדול במישור ההלכתי של הסוגיה החריגה - פסק דין המקורי, בנוסף לשאלת מעמדו של המערער, תיחשף העותרת לסכנה ממשית לביטול גטה ולשינוי מעמדה מאישה גרושה לאישה נשואה, כאשר המשמעות של נישואין לאדם השוכב בתרדמת במשך כתשע שנים, היא הפיכתה לאישה "עגונה".

18. זאת ועוד, באם ידון עתה בית הדין הרבני הגדול בתיק, המדרון הוא חלקלק, וכל אדם חסר מעמד שאינו בעל דין יוכל לערער על כל גט בין אם עניין בעלי הדין נוגע אליו ובין אם לא, ובכך יפגע עקרון סופיות הדיון וזכותו של אדם להסתמך על סופיות הדיון.
19. בית המשפט הנכבד מתבקש ליתן צו ביניים בדחיפות, לשם הסרת סכנת ביטול גט מעל ראשה של העותרת, לשם הגבלת מעשיה של הרשות השיפוטית הדתית, בפעילותה החורגת מסמכות במקרה דנן, חריגה העשויה להוות תקדים מסוכן לביטול פסקי דין לגירושין, שמעצם טיבם הינם פסקי דין חלוטים, באמצעות ערעור של צד שאינו בעל דין

סמכות בג"ץ לדון

20. לבית המשפט העליון, בשבתו כבג"ץ, הסמכות לדון בעתירה על פי חוק יסוד השפיטה, סעיף 15 : א. "ד) ..... מוסמך בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק –
- ב. (4) לתת צווים לבתי דין דתיים לדון בענין פלוני לפי סמכותם או להימנע מלדון או מלהוסיף ולדון בענין פלוני שלא לפי סמכותם; ובלבד שלא ייזקק בית המשפט לבקשה לפי פסקה זו אם המבקש לא עורר את שאלת הסמכות בהזדמנות הראשונה שהיתה לו; ואם לא היתה לו הזדמנות סבירה לעורר שאלת הסמכות עד שניתנה החלטה על ידי בית הדין הדתי, רשאי בית המשפט לבטל דיון שנתקיים או החלטה שניתנה על ידי בית הדין הדתי ללא סמכות." (ההדגשות אינן במקור).
21. הלכה היא, כי בית משפט זה אינו יושב כערכאת ערעור על החלטותיהם של בתי הדין הרבניים בין אם הן מקובלות עליו מבחינת העקרונות או התוצאה ובין אם לאו (ראו למשל: בג"ץ 1521/06 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים (פורסם בנבו, 6.4.2006); בג"ץ 8872/06 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול (פורסם בנבו, 20.12.2006); בג"ץ 10767/06 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 22.1.2007); בג"ץ 6124/07 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול (פורסם בנבו, 22.11.2007)).
22. התערבות בית משפט זה בהחלטות בתי דין דתיים מוגבלת למקרים קיצוניים של חריגה מסמכות, פגיעה בעקרונות הצדק הטבעי, סטייה מהוראות חוק המכוונות לבית הדין הדתי, או כאשר נדרש סעד מן הצדק מקום שהעניין אינו בסמכותו של בית משפט או בית דין אחר (סעיפים 15(ג) ו- (ד) לחוק יסוד: השפיטה; (ר' גם בג"ץ 8638/03 סימה אמיר נ' בית הדין הרבני הגדול, (פורסם בנבו), בג"ץ 5182/93 לוי נ' בית הדין הרבני האזורי, רחובות, (פורסם בנבו)).
23. בענייננו, מדובר בהחלטה המצדיקה את התערבותו של בית משפט נכבד זה. החלטת המשיבים 1 ו 2 לקיים דיון ולהורות לצדדים להגיש סיכומים בניגוד להוראות החוק כפי שיפורט להלן, יש בה חריגה כה קיצונית מסמכותו, ובשלה נדרש גם סעד מן הצדק בשל פגיעה בזכויות יסוד.

פנייה לבג"ץ רק לאחר מיצוי הדין

24. **בשש הזדמנויות** שונות ביקשה המשיבה החלטה מכבוד בית הדין הרבני הגדול לדחיית הערעור על הסף וטרם התקבלה החלטה. **מצ"ב בקשות לדחיה על הסף, נספח יח**
25. ביום ט"ז אלול התשע"ד (11.9.2014), הגישה המשיבה לבית הדין הרבני הגדול כתב תשובה לערעור שהוגש לבית הדין הרבני הגדול על החלטת פסה"ד המקורי של בית הדין האזורי. בכתב התשובה מתבקש בית הדין **לדחות את הערעור על הסף**, בשל מספר סיבות: היעדר זכות עמידה של המערער בבית הדין, הערעור הוגש שלא בזמן והערעור הוגש ללא ייפוי כוח.

26. ביום י"ז סיוון התשע"ה (4.6.2015) לאחר שנתקבלה החלטה מאת כבוד הרב לאו כי יש להעביר את הדיון להרכב שיכלול את נשיא בית הדין הרבני הגדול, הגישה המשיבה בקשה **לדחיית הערעור על הסף**, ובקשת הבהרה ביחס למעמדו של המערער כמי שאינו צד להליך ועל כן חסר זכות עמידה בהליך.
27. ביום י"ג מרחשוון התשע"ו (26.10.2015), לאחר שנכתב בפרוטוקול בית הדין הרבני הגדול כי "הצדדים לא הופיעו - והדיון נדחה עפ"י החלטת ביה"ד", ביקשה המשיבה מכבוד בית הדין הגדול החלטה ביחס **לדחיית הדיון על הסף**, וזאת מפאת שהמערער אינו בעל דין ועל כן, על פי "התקנות" אין באפשרותו לערער, וכן לחילופין, במידה ולא תתקבל החלטה לדחיה על הסף לאפשר לעותרת, לה השמיע טענות בנושא דחייה על הסף.
28. ביום 13.1.2016 ביקשה העותרת בקשה נוספת לקביעת מועד דיון חדש או לחילופין ליתן החלטה בעניין הבקשה **לדחייה הערעור על הסף**.
29. ביום ד' באב התשע"ו (8.8.2016), שנתיים לאחר הגשת הערעור, התקבלה על ידי בית הדין החלטה כי "התיק לא פעיל כבר זמן רב. הצדדים יעדכנו האם יש עדיין צורך בקביעת מועד דיון", בתגובה ביקשה המשיבה ביום 15.8.2016 **לדחות את הערעור על הסף**, מכל הסיבות הבאות, אשר חלקן הובאו עוד בבקשות הקודמות: המערער אינו בעל דין ועל כן הוא חסר מעמד בתיק הנדון ועל פי "התקנות" מנוע מלערער, למשיבה נגרם סבל רב במשך למעלה משנתיים, וכל עוד הערעור תלוי ועומד מעל לראשה, נאלצת העותרת לחיות במצב של אי וודאות וספק ביחס למעמדה כאשת איש, בעוד שלאמיתו של דבר, מעמדה של המשיבה כגרושה כבר הוכרע בבית הדין האזורי בצפת, בפסק דין חלוט, והיא אף רשומה כך במרשם האוכלוסין.
30. זאת ועוד העותרת ציינה בפני כבוד בית הדין כי כל עוד הערעור אינו נדחה על הסף יש בו משום הוצעת לעז על הגט, וכמבואר בשו"ע אהע"ז קנד, כב, והינו מצב המנוגד להלכה וז"ל: "צריך להטיל חרם על כל העומדים בשעת נתינת הגט, שלא להוציא לעז על הגט. רמ"א – ומזכירין שר"ת גזר בכנופיה עם תלמידיו על מי שמוציא לעז על הגט הניתן."
31. ביום 15.8.2016 בקש המערער כי בית הדין הרבני הגדול ייתן הוראה לבית הדין הרבני בצפת, לעיין בתיק המקורי. ביום 24.8.2016 כתגובה לבקשת המערער שוב מבקשת המשיבה מכבוד בית הדין **לדחות את הערעור על הסף**, בציינה את האבסורד אליו נקלע בית הדין כאשר פעל שלא על פי התקנות ובחוסר סמכות, לאפשר למי שאינו בעל דין להגיש בקשות בתיק. דבר הפוגע בזכותה של המשיבה ל"צנעת הפרט", באמצעות עקרון "דלתיים סגורות".
32. בתאריך 16.11.2016 החליט בית הדין הרבני הגדול כי יתקיים דיון בנושא: מעמדו של המערער כבעל דין, ובד בבד מכין את הקרקע ונותן הנחיות אשר יאפשרו לבית הדין לדון אף בפסה"ד המקורי, לביטולו של פסק הדין לגט שניתן לפני כשנתיים וחצי בבית הדין הרבני האזורי בצפת, וכלשונו "**ברקע הדיון בתיק ערעור זה, מצויה סוגיה הלכתית חריגה, וייתכן – בלי לקבוע מסמרות בשלב זה – שדייני בית הדין הגדול יראו צורך לעסוק בהתייעצות הפנימית גם במישור ההלכתי של הסוגיה החריגה**".
33. הרב יצחק יוסף מורה, כי ייקבע **יום דיון מיוחד** שיוקדש רק לנושא זה, **בהרכב מורחב שיכלול את כל דייני בית הדין הגדול (חסר אחד)**, וכן **יזמנו לדיון דייני ביה"ד הרבני האזורי** אשר כתבו את פסקי הדין.
34. לבאי כוח הצדדים הורה בית הדין הרבני הגדול להגיש לבית הדין תוך 30 יום סיכומים בכתב "הן במישור המצומצם בשאלת יכולת המערער להצטרף כצד להליך" (דחייה על הסף), **"והן במישור הרחב בסוגיה ההלכתית החריגה"**.

35. ההוראות המיוחדות שניתנו בהחלטה והכתובות לעיל, מצביעות מעל לכל ספק על כוונה לניהול דיון עקרוני גם על "פסק הדין המקורי". משכך, ביום 22.11.2016 הגישה העותרת בקשה דחופה לקבלת החלטה מקדמית בעניין הדחייה על הסף מכל הטעמים שנאמרו לעיל, עד ליום 27.11.2016, טרם הגשת סיכומים ומועד קביעת דיון. **מצ"ב נספח ה'**.
36. זאת ועוד, בבקשה לדחייה על הסף מבקשת העותרת אף את פסילת כבוד הרב יוסף מלדון בערעור מהטעם שנתן החלטות בתיק, גילה דעתו על פסה"ד המקורי ופרסם תשובתו בספר הלכה **מצ"ב נספח ט"ז**.
37. עד לרגע זה לא נתקבלה החלטה מבית הדין הרבני הגדול לבקשת העותרת לדון בבקשת הדחייה על הסף טרם דיון בערעור גופו.
38. העותרת עשתה כל אשר לאל ידה, ואף יותר מכך, על מנת למצות את כל ההליכים מול בית הדין הרבני הגדול, כל זאת ללא הועיל.

הצדדים לעתירה

העותרים

39. **עותרת 1 (להלן: "העותרת") הנה** אישה הגרושה מזה כשנתיים וחצי, ואשר בית הדין הרבני האזורי פסק בפסק הדין המקורי להיתר העגונה באמצעות גט זיכוי מבעלה ביום 14-3-14.
40. **העותרת מס' 2**, עמותת "מבוי סתום", היא עמותה ללא כוונת רווח, הפועלת מאז שנת 1995 למען מסורבות גט ועגונות בישראל, הן בסיוע למסורבות גט ועגונות במאבקן לקבלת הגט, והן בחתירה למען השגת פתרון כולל לבעיית סרבנות הגט. הסיוע שמעניק הארגון לנשים מסורבות הגט כולל ייעוץ וייצוג משפטי ותמיכה רגשית במאבקן עד לקבלת הגט.

המשיבים

41. **המשיב מס' 1**, בית הדין הרבני הגדול, שהוציא מלפניו את ההחלטות נשוא עתירה זו- ביום 15-11-16 וביום 28-11-16 **מצ"ב לעתירה כנספחים ד' ו י"ז**
42. **המשיב מס' 2**, נשיא בית הדין הרבני הגדול, הרב יצחק יוסף שהוציא מלפניו את ההחלטה נשוא עתירה זו, מיום 16-11-16, ומיום 28-11-16 וכן הגיש החלטות בתיק מיום 4.11.2013 ומיום 19.1.2014, טרם ניתן פסה"ד המקורי ביום 14-3-14. ופרסם את עמדתו השוללת את פסה"ד המקורי ברבים. **מצ"ב בנספח ט"ז**.
43. **המשיב 3** הינו המערער, אשר הגיש שלוש ערעורים שעניינם ביטול פסה"ד המקורי שניתן בבית הדין האזורי בצפת ביום 14-3-14 וערעור על החלטת בית הדין האזורי בצפת מיום 14.7.14 שדין בקשתו לביטול פסק דין להידחות על הסף, וכל זאת למרות שאינו צד להליך ואינו בעל דין. **מצ"ב בנספח יד**.
44. **משיב פורמאלי 4 הינו "הבעל"** אשר בעינינו ניתן פסק הדין המקורי. והינו חסוי המיוצג על ידי אופטרופוסו לדין עורך דין רן ארנון, במינוי של בית הדין האזורי בצפת.

עובדות העתירה

45. במרץ 2002 נישאה העותרת והמשיב כדמו"י ובמאי 2003 נולדה להם בת.

46. בשנת 2007, כעבור כשנתיים מנישואיהם, בעת נהיגה על אופנוע, נפגע המשיב 3 בראשו בתאונת דרכים, ומאז הוא מאושפז בבית "אלישע", ללא תקשורת בינו לבין העולם הסובב אותו, הוא אינו מסוגל לנשום ללא סיוע רפואי, וניזון באמצעות הזנה מלאכותית, כאשר חו"ד הרפואית של רופאיו הייתה כי אין סיכוי לשיפור במצבו.
47. בתחילת שנת 2012, כחמש שנים לאחר התאונה, הגישה העותרת תביעה לבית הדין הרבני האזורי בצפת לקבלת גט, בהרכב הרב אוריאל לביא, אב בית דין, הרב יועזר אריאל והרב חיים בזק, ובתאריך 4.4.2012 מונה עו"ד רן ארנון, לשמש כאפוטרופוס לדין של בעלה של העותרת.
48. בתאריך 9.8.2012, שלחה העותרת מכתב אל הראשון לציון הרב שלמה עמר ובו היא מבקשת את עזרתו, לשחרר אותה ממצב בו היא נשואה לאדם אשר נמצא ב"קומה", ולתת לה להמשיך את חייה, להתחתן ולהביא ילדים לעולם. **מצ"ב נספח ו'**
49. בתאריך 27.9.12 התקבלה תשובה ממזכיר בית הדין הרבני הגדול, בו נכתב כי על העותרת 1 לפתוח תיק בבית הדין הגדול.
50. בתאריך 12.12.12 פתחה העותרת 1 תיק בבית הדין הרבני הגדול, במקביל לתיק אשר התנהל בבד"ר אזורי צפת, ובתאריך 25.12.12 התקבלה החלטת הרב שלמה עמר, הראשון לציון, בה נאמר "ראיתי החלטת ביי"ד מיום כ"א כסלו ע"ג וממנה עולה שהם משתדלים בענין, ואבקש לזרום ולחזקם עוד, ולה' הישועה." **מצ"ב כנספח ז'**
51. בתאריך 15.1.2013 נערך ביקור דייני בית הדין הרבני האזורי מצפת אצל הבעל, ולאחר שאלו התרשמו ממצב הבעל במו עיניהם, מסקנתם הייתה כי "הבעל במצבו הנוכחי אינו כשיר לחלוטין לתת גט", בהחלטתם מיום 21.1.13 כתבו: "הנסיבות אלו עם כל הצער והכאב, וההשלכה החמורה מהנסיבות המתוארות, ביחס לעיגון האשה, לא מצאנו דרך לסייע לאשה להשתחרר ממצבה הנוכחי". ועוד מוסיפים דייני ההרכב בהחלטה כי הם מעבירים החלטה זו לעיונו של כב' נשיא ביה"ד הגדול (הרב שלמה עמר).
52. בתאריך 21.1.2013 כתב הרב יועזר אריאל מבית הדין בצפת נימוק לפסק הדין שלא להתיר את העותרת מעגינותה. הכותרת היא "נימוקי אחד הדיינים לפסק הדין", כאשר המסקנה אליה הוא מגיע היא כי "לא ניתן למצוא פתח להתיר לאשה זו להינשא לאחר". **מצ"ב כנספח ח'**
53. בינואר 2013 פרש הרב יועזר אריאל לגמלאות, ובמקומו מונה הרב יוסף יגודה לשבת בהרכב שמונה לתיק בבית הדין הרבני האזורי בצפת.
54. בתאריך 10.3.2013 שלחה העותרת 1 מכתב נוסף לראשון לציון, הרב שלמה עמר, בו היא מבקשת את עזרתו פעם נוספת, מאחר והדיינים ציינו בהחלטתם כי הם מעבירים את התיק לעיונו של כבוד נשיא בה"ד הרב שלמה עמר, אך גם הפעם ללא הועיל.
55. משמונה הראשון לציון הרב יצחק יוסף, פנתה שוב העותרת במכתב בתאריך 19.8.2013 ובו בקשה ממנו לעזור לה בקבלת הגט, ובשחרורה מעגינותה הקשה.
56. בתאריך 29.08.2013 נפגשו העותרת וב"כ עם הרב אליהו אברגיל, פגישה שלאחריה ביקשה העותרת מבית הדין הרבני הגדול להעביר את התיק להרכב של הרב אליהו אברגיל, אשר הביע נכונות לעסוק בסוגיה עד לפתרונה המלא.
57. בתאריך 4.11.13 התקבלה אצל ב"כ העותרת החלטה מהרב יצחק יוסף, נשיא בד"ר גדול, ובה נכתב כי "לעת עתה איני מסכים בשו"א לזיכוי גט. הנימוקים כתובים אצלנו, ועוד חזון למועד בקרוב בעזה"י עכ"פ לא לתת גט ע"י זיכוי. הנימוקים נשלחו לדיינים." **מצ"ב נספח ט'**
58. כתגובה לבקשת ב"כ העותרת להמציא לידיה את נימוקי ההחלטה מיום 4.11.13, על "אי הסכמת הרב יצחק יוסף לזיכוי הגט", בתאריך 19.1.14 התקבלה החלטה נוספת מבית הדין הרבני הגדול, עליה

חתום הרב יצחק יוסף, כי "מדובר בחוות דעת במסגרת של התייעצות פנימית – הלכתית שנערכה בין הדיינים בנסיבות מאוד חריגות ומתוך מגמה לבחון אם אפשר לגבש פתרון הלכתי מתאים שיהיה מקובל עלי מראש.. אין מדובר אפוא בנימוקי החלטה אופרטיבית בתיק זה, ועל כן איני יכול להיעתר לבקשה."

מצ"ב כנספח י'

59. בתאריך 13.3.2014 סודר הגט בבית הדין ונמסר באמצעות שליח על פי מינוי בית הדין, ובתאריך 14.3.2014 התקבל פס"ד כי "מעמדם האישי של כל אחד מהצדדים הוא גרוש, וינתן להם מעשה בית דין ותעודות גירושין". **מצ"ב כנספח ב'.**

60. בתאריך 20.5.14 ניתן בבית הדין הרבני בצפת על ידי כבוד הרב אוריאל לביא – אב"ד, כבוד הרב חיים בזק, וכבוד הרב יוסף יגודה נימוקי הפסיקה של "זיכוי גט" נימוקים המשתרעים על פני 93 עמודים, לאחר התייעצות עם חלק מגדולי פוסקי הדור. **מצ"ב כנספח ג'**

61. בתאריך 24.6.14, מעל חודש לאחר שהתפרסמו הנימוקים של פסק הדין, הוגש לבית הדין הרבני הגדול ערעור (להלן "ערעור ראשון") בשם שני מערערים, משיב 4, הגרוש (הנמצא ב"קומה" וחסר יכולת להעניק ייפוי כוח), וכן הרב ראובן כהן (משיב 3), החסר כל זיקה לעניינם של הצדדים ואינו בעל דין. בערעור נטען כי "פסק הדין מוטעה, מתחילתו לסופו". **מצ"ב כנספח י"א**

62. בתאריך 25.6.2014 השיב מזכיר בית הדין הרבני הגדול על הערעור בזו הלשון :

"1. לכתב הערעור לא צורף ייפוי כוח או אסמכתא אחרת שאתה מייצג את המערער. הרב ראובן כהן, שצוין כמערער מס' 2, לא היה צד בתיק בבית הדין האזורי. כמו כן לא צורף ייפוי כוח מטעמו".

63. בתאריך 26.6.2014 השיב משיב 3 על מכתב הפניה של בית הדין הרבני אליו בו הוא מודה כי "אין ייפוי כוח מאת מערער 1 שכן, הלה לא מסוגל ליתן ייפוי כוח" ולגבי מערער 2 הוא כותב כי ההסבר לפיו הרב ראובן כהן רשאי לערער על פסק הדין מפורט בערעור.

64. בתאריך 6.7.2014, לאחר תשובת ב"כ המשיב 3 למזכיר בית הדין הרבני, החליט בית הדין הרבני הגדול, כי מבלי לדון בעניין, על המערער לפנות לבית הדין האזורי תחילה "כמקובל". **מצ"ב כנספח י"ב**

65. ביום 9.7.14 הוגשה בקשה לביטול פסק הדין לבית הדין האזורי בצפת (להלן "ערעור שני") מאת מבקש מספר 1 משיב 4, ללא שהוצג ייפוי כוח ומשיב 3, הרב ראובן כהן, החסר זיקה לתיק. **מצ"ב כנספח י"ג**

66. ביום 14.7.2014 ניתן פסק דין מבית הדין האזורי בצפת, אשר העביר את המבקש מספר 1, הבעל, למעמד של משיב, וקבע כי דין הבקשה להידחות על הסף, ועל כן אין בית הדין דן בגופה של הבקשה לביטול פסק הדין : "ככל שהדבר נוגע לשאלה האם לעו"ד רפאל שטוב מעמד כבעל דין המצטרף לדיון, התשובה היא שלילית". וכן "לא מצאנו לנכון להיכנס ולהתייחס להיבט ההלכתי של פסק הדין. הבקשה נדחית אפוא על הסף והתיק ייסגר". **מצ"ב כנספח י"ד.**

67. בתאריך 28.8.14 הגיש הרב ראובן כהן ערעור לבית הדין הרבני הגדול על החלטת בד"ר בצפת (להלן "ערעור שלישי"), וכפי שיפורט להלן בכל שלב ובהזדמנות הראשונה שניתנה לעותרת, הגישה העותרת בקשות לבד"ר גדול לדחות הערעור על הסף. **מצ"ב כנספח ט"ו**

68. בנוסף, בתאריך 6.1.2016, משהתברר ע"פ החלטת הרב דוד לאו, כי הרב יצחק יוסף יקבע את הרכב הדיינים, הגישה ב"כ העותרת בקשה לפסלות נשיא בית הדין הרבני הגדול הרב יצחק יוסף, מאחר והלה היה מעורב מעורבות עמוקה בתיק, הן בתשובה לעותרת כי לא תקבל גט, הן בהתייעצות פנימית עם ההרכב, במגמה לבחון האם אפשר יהיה לגבש פתרון הלכתי מתאים שיהיה מקובל עליו מראש, וכן

בעקבות פרסומים רבים בכלי התקשורת כי הרב יוסף מתנגד לפסיקת בד"ר אזורי, וכי ממעורבות זו עולה חשש ממשי למשוא פנים.

69. לא זאת אף זאת, בחודש אייר תשמע"ו (5.2016) יצא לאור ספר שו"ת של הראשון לציון הרב יצחק יוסף, מעת שבטו על כס הראשון לציון. בספר זה כותב הרב בסימן כה "בענין זיכוי גט – בבעל הנמצא במצב של "צמח", הראשון לציון נותן פסק הלכה מלא מטעמו, לגבי הנושא של זיכוי הגט. ולמען הסר ספק, אין הרב כותב על מקרה תיאורטי, אלא על המקרה המדובר עצמו. "בדבר מה שנתבקשתי על ידי הדיין הרב ..... שליט"א ליתן חוות דעת הלכתית בנושא זיכוי גט לאשה שנשאה כדת משה וישראל, והבעל נפגע בתאונת דרכים ושוכב מחוסר הכרה זה כמה שנים.....". **מצ"ב כנספח ט"ז**

70. ביום 8.8.2016, כשנתיים וחצי מיום הגשת הערעור הראשון, התקבלה על ידי בית הדין החלטה כי "התיק לא פעיל כבר זמן רב. הצדדים יעדכנו האם יש עדיין צורך בקביעת מועד דיון", בתגובה לכך, ביום 15.8.206, ביקשה העותרת שוב לדחות את הערעור על הסף, מכל הסיבות שניתנו לעיל.

71. ביום 15.8.2016 ביקש המערער כי בית הדין הרבני הגדול ייתן הוראה לבית הדין הרבני האזורי בצפת, לאפשר לו לעיין בתיק המקורי, מאחר ובית הדין האזורי מסרב להיענות לבקשתו.

72. ביום 24.8.2016 כתבה העותרת לבית הדין הרבני הגדול, כתגובה לבקשתו של המערער לעיין בחומר של פרוטוקולים שנאמרו מאחורי דלתיים סגורות, כי על פי חוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956, נערכים הדיונים בענייני גירושין בדלתיים סגורות, הם חסויים וחל עליהם איסור פרסום, ומכיוון שהמבקש אינו צד לדין, אין הוא רשאי להיחשף לחומרים. **מצ"ב כנספח יט**

73. ועוד כתבה העותרת כי החלטת בית הדין הרבני לתת עותק מהפרוטוקולים ומהראיות שהוגשו בהליך זה בבית הדין האזורי לידי המערער, תפגע פגיעה חמורה בפרטיותה של המשיבה, ותגרום לה לנזק רב.

74. ביום 16.11.2016 התקבלה החלטה מאת הרב יצחק יוסף כי בית הדין הרבני הגדול יקיים דיון בפסה"ד נשוא הערעור, היינו, במעמדו של המערער (ערעור שלישי) וייתכן כי אף בערעור לגופו (פסה"ד המקורי). לצורך כך מורה הרב לצדדים להגיש סיכומים הן לגבי הדחייה על הסף והן לגבי הגט גופו, תוך 30 ימים, וכן מורה הרב לזמן לדין את דייני בד"ר האזורי שנתנו את פסה"ד המקורי. **מצב כנספח ד'**

75. ושוב, ביום 27.11.2016, פנה המשיב 4 בבקשה לבית הדין לעיון במסמכים, והפעם טוען המשיב כי "למגיש הערעור זכות מלאה לקבל עותק מכל מסמך שהיה לעיני כב' הדיינים בבית הדין האזורי", ושעל בסיסם ניתן פסק הדין, זאת לצורך כתיבת הסיכומים, כפי שהורה נשיא בית הדין הרבני הגדול.

76. עוד מבקש משיב 2 בית הדין ייתן הוראה למשיבה או לשירותי הרווחה **לקבל לידי מיידע רפואי בדבר מצבו של הבעל מיום מתן פסק הדין ועד היום.**

77. ביום 28.11.2016 הגיבה העותרת לכבוד בית הדין הרבני הגדול, העותרת שבה ואומרת כי אין מקום לגילוי מסמכים על פרטים חסויים על חייה מהנימוק של חיסיון הדין, והגנה על פרטיותה של העותרת ושל משיב 4.

78. בקשת המשיב, ההגיונית לכאורה, שכן כיצד יכול אדם לכתוב ערעור או סיכומים בלא שהיו הפרטים בידי, ממחישה ביתר שאת עד כמה טעה המשיב 1 כאשר לא דחה את משיב 3 על הסף, כפי שעשה זאת בית הדין הרבני האזורי בצפת, וכי המשיב 4 אינו צד לעניין ואינו יכול לשמש כבעל דין לעניין כה פרטי ומוצנע כהליך גירושין בין בעל לאישה.

79. ביום 28/11/16 התקבלה החלטה מאת משיב 2 כבוד הרב יוסף ביחס לבקשת המערער לגילוי מסמכים ובקשת הח"מ לדחיית הערעור על הסף ולפסילת כבוד הרב יוסף. בהחלטתו דוחה כבוד הנשיא

את הבקשה לגילוי מסמכים, וקובע כי המערער והאפוטרופוס לדין של משיב 4 יגיבו לבקשת ב"כ האישה וכן חוזר על קביעתו בעניין המועד להגשת סיכומים ובעניין התקיימותו של הדיון. **מצ"ב כנספח י"ז**

טיעוני העתירה

80. עתירה זו עיקרה בחריגה מסמכות של המשיבים 1 ו-2 (בית הדין הרבני הגדול, ונשיא בית הדין הגדול), ולאפשר למי שאינו צד לדיון מכיוון שאינו בעל דין לערער על פסק דין של בית הדין האזורי שניתן בסמכות, וזאת תוך פגיעה בזכויותיה היסודיות של העותרת 1 ותוך הפיכת אישה גרושה לאישה עגונה המנוע מלהמשיך ולכתוב את סיפור חייה כרצונה.

81. הלכה היא, כי בית משפט זה אינו יושב כערכאת ערעור על החלטותיהם של בתי הדין הרבניים בין אם הן מקובלות עליו מבחינת העקרונות או התוצאה ובין אם לאו (ראו למשל: בג"ץ 1521/06 **פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים** (פורסם בנבו, 6.4.2006); בג"ץ 8872/06 **פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול** (פורסם בנבו, 20.12.2006); בג"ץ 10767/06 **פלוני נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 22.1.2007); בג"ץ 6124/07 **פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול** (פורסם בנבו, 22.11.2007)).

82. התערבות בית משפט זה בהחלטות בתי דין דתיים מוגבלת למקרים קיצוניים של חריגה מסמכות, פגיעה בעקרונות הצדק הטבעי, סטייה מהוראות חוק המכוונות לבית הדין הדתי, או כאשר נדרש סעד מן הצדק מקום שהעניין אינו בסמכותו של בית משפט או בית דין אחר (סעיפים 15(ג) ו-1(ד)(4) לחוק יסוד: השפיטה; (ר' גם בג"ץ 8638/03 **סימה אמיר נ' בית הדין הרבני הגדול**, (פורסם בנבו), בג"ץ 5182/93 **לוי נ' בית הדין הרבני האזורי, רחובות**, (פורסם בנבו)).

83. בענייננו, מדובר בהחלטה המצדיקה את התערבותו של בית משפט נכבד זה. החלטת המשיבים אחד ושתיים, יש בה חריגה כה קיצונית מסמכותו, פגיעה בעקרונות הצדק הטבעי, סטייה מהוראות חוק המכוונות לבית הדין הדתי, ובשלה נדרש גם סעד מן הצדק בשל פגיעה בזכויות יסוד כפי שיפורט בנימוקי העתירה.

טיעונים משפטיים

84. כאמור ביום 16.11.2016 התקבלה החלטה מאת כבוד הנשיא כי למרות בקשותינו החוזרות ונשנות לדחיית הערעור של משיב 3 בטענת "חוסר סמכות", יקיים בית הדין הגדול דיון בערעור. וזאת למרות שלמערער אין מעמד כבעל דין ועל כן מנוע מלהגיש ערעור.

85. החלטה זו "לקיום דיון" גובתה על ידי כבוד הנשיא בהחלטה נוספת מיום 28-11-16 שם קובע כב' הנשיא כי משיב 2 "המערער" יגיש את חוו"ד ביחס לבקשת העותרת לפסילת כבוד הנשיא מלישב בדיון וכן מורה לצדדים להגיש את הסיכומים בזמן שנקבע בהחלטה הקודמת. בכך קובע למעשה כבוד הנשיא כי המערער הינו בעל זכות עמידה בערעור וזאת תוך חריגה מסמכותו.

86. אין אפשר שלא להתרשם כי כל מטרתה של ההחלטה ל"קיום דיון", אשר יצאה מלפני כב' הנשיא הינה לדון בגופו של "פסה"ד המקורי" וזאת בשל רצונו של כב' הנשיא כפי שהתבטא לא אחת, לבטל את פסק הדין ל"זיכוי גט" שניתן על ידי בית הדין האזורי בצפת ביום 14-3-14. בכך קובע בית הדין כי אדם שאין לו שום זיקה לתיק יקבל מעמד כבעל דין ויתאפשר לו לערער בפני בית הדין. כל זאת תוך חריגה מסמכות והפרה ברורה ובוטה של "עקרון החוקיות".

87. עקרון חוקיות המנהל הוא עקרון מן המשפט המינהלי והמשפט הציבורי. משמעותו היא שהרשות מוסמכת לפעול רק מכוח הסמכה מפורשת בחוק או מכוחו, וכל מה שאינו מותר לה על פי הדין - אסור לה. פעולה של הרשות השלטונית ללא הסמכה מפורשת בחוק היא חריגה מסמכות: קרי פעולה לא חוקית.

88. לגבי הפרט בחברה חל עיקרון זה באופן הפוך - עקרון בסיסי בדיני עונשין קובע כי לאדם נתונה החירות לעשות כל דבר שלא נאסר במפורש בחוק.

89. עקרון החוקיות נועד להגן על זכויות אדם ולשמר את עקרון שלטון החוק וחירויות הפרט, ולהגביל את כוחו של השלטון והמינהל הציבורי. תפיסה זו הפוכה לתפיסות שלטוניות אחרות, שהיו רווחות יותר בעבר, הגורסות כי השלטון עומד מעל לחוק.

90. בנסיבות המקרה דנא אין ספק כי המסכת העובדתית יוצרת הפרה של עקרון החוקתיות, חריגה מסמכות ועולה כלפי העותרת אשר כל שנתר לה, הוא לפנות לכבוד בית משפט זה לקבל סעד מן הצדק.

חריגה מסמכות

91. בית הדין הרבני הינו ערכאת שיפוט ממלכתית שהוקמה מכוח חוק שיפוט בתי דין רבניים, (נישואין וגירושין) תשי"ג-1953 (להלן: "החוק") וממנו הוא שואב את כוחו וסמכויותיו. אין לו לבית הדין אלא אותה סמכות שהוענקה לו לפי החוק (השופט זמיר בבג"צ 3269/95 יוסף כץ נ' בית הדין האזורי בירושלים, פד"י נ(4)).

92. החוק ותקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל - תשנ"ג (להלן: "התקנות") קובעות כי בית הדין הרבני מוסמך לדון בענייני מעמד אישי שבין גבר ואישה. מהחוק ומהתקנות אנו למדים כי **זכות הערעור נגד החלטת בית דין רבני ניתנת לבעל הדין, ולבעל הדין בלבד**. בית הדין הרבני עוסק בתביעות גירושין בין בעל לאשתו, ואלו הם בעלי הדין.

93. החוק והתקנות אינם מעניקים לאדם שאינו בעל דין, את הזכות לערער את פסקי דין של בית הדין הרבני, ערעור אשר לתוצאותיו עשויה להיות השלכה ישירה על זכויותיהם של בעלי הדין.

94. במקרה דנא באם התקבל ערעורו של משיב 3 עלולה העותרת למצוא עצמה שוב אישה עגונה הנשואה לבעל הנמצא בתרדמת וזאת לאחר שפסה"ד של בד"ר אזורי בצפת קבע את התרתה מעגינות.

95. לבית הדין הוקנתה בסעיף 2 לחוק שיפוט בתי דין רבניים תשי"ג 1953 סמכות לדון ע"פ הדין הדתי, "נישואין וגירושין של יהודים ייערכו בישראל על פי דין תורה". לפיכך כל בית דין רבני, רשאי ואף מחויב למצוא את הדרך ההלכתית הראויה בעיניו להתיר נשים עגונות, לכפות גיטין ולפסוק הלכה במסגרת סמכותו בכל נושא מנושאי המעמד האישי שבסמכותו. לפיכך החלטת בית הדין האזורי להתרת העותרת מעגינותה באמצעות פסק דין ל"זיכוי גט", הינו בגדר סמכותו של בית הדין האזורי. וקבלת ערעור בנושא פסק דין זה ממי שאינו בעל זיקה לעניינם של בני הזוג נגוע באי סבירות קיצונית וחוסר סמכות.

96. אין ספק כי מדובר במדרון חלקלק. היום קובע בית הדין כי משיב שלוש שאין לו יד ורגל בתיק הגירושין של העותרת ובעלה לשעבר, רשאי להגיש ערעור ולטעון לביטולו של הגט, ומחר כל אדם שפסק דין בעינינו של כל מן דהו לא יישא חן מלפניו, יהיה בעל מעמד לערער על פסק הדין בענייני מעמד אישי, גיטין, ועוד, מצב בלתי נסבל ובלתי סביר זה, אף יביא לפגיע בשלטון החוק וברשות השיפוטית.

החלטת בית הדין נגוע בחוסר סבירות קיצונית

97. כאמור, לאחר שהמערער הופנה על ידי בית הדין הגדול לבית הדין האזורי, קבע בית הדין באופן נחרץ כי "אין לעותר זכות עמידה". קביעה חד משמעית זו הייתה אמורה כבר בשלב זה לעצור את המשך הליך הערעור על ידי בית הדין הגדול, אך לא היא, הערעור שהתגלגל בין בית הדין הגדול לאזורי ושוב לגדול, המשיך והגיע עד הלום.

98. כאמור לעיל, החוק והתקנות אינם מעניקים לאדם שאינו בעל דין זכות ערעור נגד החלטת בית הדין הרבני בעניינים שבין בעל לאשתו.

99. חריג לכלל שלהלן מופיע בסימן קו (2) ל"תקנות", בית-הדין רשאי לדון בבקשה לעיכוב יציאת אדם מהארץ מתוך טענת "חשש עיגון", גם אם הבקשה הוגשה שלא על-ידי בעל הדין, אם נראה לבית-הדין שמטרת הבקשה היא למנוע עיגון.

100. מסעיף החריגות שלעיל ניתן ללמוד כי אין בקשה מוגשת אלא על ידי בעל דין בלבד, וכי המקרה החריג היחיד לכלל זה הוא כאשר קיים "חשש עיגון" שאז ניתן לעכב יציאה שלא ע"י בעל דין. במקרה דנן מטרת הערעור לא רק שאינה ל"מנוע עיגון" - המקרה היחיד בו תתקבל בקשה ממי שאינו בעל דין. ההפך הוא הנכון, באם הערעור יתקבל הרי שתוצאותיו עלולות להפוך את המשיבה שמעמדה כעת של גרושה, לעגונה. ועל כן לא ניתן להקיש מסעיף החריגות ב"תקנות" למקרה דנן.

101. זאת ועוד, בהחלטת בית הדין האזורי בצפת בפסה"ד "נשוא הערעור" נאמר ביחס לחריגה שבסעיף קו (2) לתקנות, כי המדובר הוא רק במקרה בו טרם ניתן פסק דין וטרם התקיים הליך שיפוטי ביוזמת בעל דין, וכן גם במקרה זה אין הכוונה כי כל מי שאינו בעל דין רשאי להגיש בקשה לעיכוב יציאה מהארץ, אלא שהכוונה לבית הדין דווקא, וכך לשונם:

"תקנה זו מיוסדת על תשובת הרשב"ש והיא נתנה מעמד לכל אדם המגיש בקשה לעיכוב יציאה מהארץ כנגד הבעל כשמגמתו למנוע עיגון. אמנם אין בתקנה זו כדי ליתן למגיש הבקשה מעמד של "בעל דין", אלא כאמור ברשב"ש, בית הדין מוסמך לעכב יציאה גם בלא בקשה המוגשת באמצעות אחד מבעלי הדין, אך גם ביחס לסעיף זה בתקנות הדיון, הדבר פשוט וברור שלאחר שכבר התקיים דיון בתביעת האשה לעכב יציאת בעלה מהארץ, אם ההליך הסתיים בפסק דין הקובע לדחות את התביעה, לא יתאפשר לאדם אחר לבקש לדון מחדש באותה תביעה, למרות שמגמתו למנוע עיגון. העולה מדברינו, תשובת הרשב"ש אינה מתייחסת לנסיבות שבהן כבר התקיים הליך שיפוטי בפני בית הדין וניתן פסק דין. בנוסף, אין מעמד של בעל דין לכל אחד ואחד בעלמא המבקש לקיים דיון בבקשה לאכוף גט ולמנוע עיגון, אלא הדבר מוטל על בית הדין. על כן ככל שהדבר נוגע לשאלה האם לעו"ד רפאל שטוב מעמד כבעל דין המצטרף לדיון, התשובה היא שלילית".

102. לפי שלא נמצא ההליך הן בחוק הן בתקנות והן בהלכה אשר במסגרתו רשאי המערער להגיש ערעור לבית הדין, מכיוון שהמערער אינו צד להליך וחסר זכות עמידה. קביעת דיון בערעור ובקשת סיכומים מהצדדים, על ידי כבוד הנשיא בה"ד הגדול, מהווה חריגה מסמכותו של בית הדין.

העדר זכות עמידה של המערער בבית הדין האזורי

103. בתאריך כו סיוון התשעד (24.6.2014) הגיש עו"ד רפאל שטוב לבית הדין הרבני הגדול ערעור בשם מר אברהם ארביילי והרב רפאל כהן. בתאריך כז סיוון התשעד (25.6.2014) השיב בית הדין הרבני הגדול על הערעור:

"לכתב הערעור לא צורף ייפוי כוח או אסמכתא אחרת שאתה מייצג את המערער. הרב ראובן כהן, שצוין כמערער מס' 2, לא היה צד בתיק בבית הדין האזורי. כמו כן לא צורף ייפוי כוח מטעמו."

104. מכאן כי טרם קבע בית הדין האזורי כי בהחלטה כי המערער אינו צד בהליך. ניתנה החלטה פרוצדוראלית באמצעות מזכיר בית הדין הגדול ביחס למעמדו של המערער, דבר שהיה אמור לחסום את דרכו של המערער להמשך ההליך, ולמרות זאת בית הדין הגדול בחוסר סמכות מורה למערער לפנות לבית הדין האזורי.

105. בתאריך כ"ח סיוון התשע"ד (26.6.2014) השיב המערער על מכתב הפניה של בית הדין הרבני אליו, וצירף ייפוי כוח רק מאת הרב ראובן כהן.

106. ולמרות זאת בתאריך ח' בתמוז (6.7.2014), לאחר תשובת ב"כ המערער, החליט כבוד בית הדין הרבני הגדול, כי מבלי לדון בעניין, יש לפנות לבית הדין האזורי תחילה "כמקובל". החלטה זו שניתנה על ידי בד"ר גדול מורה על הליך לא תקין להגשת ערעור ועל כן נגועה בחוסר סמכות קיצוני.

107. ביום 9-7-14 הגיש ב"כ המערערים עו"ד רפאל שטוב בקשה לביטול פסק הדין לבית הדין האזורי בצפת כמיופה כח של משיב 4 "הבעל" ומשיב 3 הרב ראובן כהן וזאת ללא שצורף ייפוי כוח מאת משיב 4 מר אברהם ארבילי, כנדרש על ידי מזכירות בית הדין הגדול.

108. בהתאם ל"תקנות" ההליך היחיד בו ניתן לחזור לערכאה שנתנה את פסהד המקורי, הינו בהתאם לפרק י"ד בתקנות: "סתירת הדין ודיון מחדש" להלן

א. סעיף קכח. דיון מחדש ביוזמת בית-הדין, חושש בית-הדין שטעה בפסק-דינו, יזמין את הצדדים לבירור נוסף, ובמקרה זה רשאי בית-הדין לעכב את ביצוע פסק-הדין עד לבירור.

ב. סעיף קכט. דיון מחדש לבקשת בעל-דין, (1) בעל-דין זכאי בכל זמן לבקש דיון מחדש מבית-הדין שדן בעניינו על סמך טענות עובדתיות או ראיות חדשות שלא היו ידועות לו בדיון הקודם.

(2) המבקש יגיש בקשה בכתב ויפרט בה את הטענות או הראיות החדשות ואת הסיבה למה לא הביא אותן בדיון הקודם.

109. במקרה דנן שני התנאים לקיום דיון מחדש בהתאם להוראות פרק י"ד לתקנות לא נתקיימו. בית הדין עצמו לא יזם את הדיון מחשש של טעות בדיון. וכן לא נתבררו טענות עובדתיות או ראיות חדשות שלא היו ידועות בדיון הקודם, אשר אפשרו לאחד מבעלי הצדדים לחזור ולבקש דיון מחדש בפסק הדין המקורי.

110. לפיכך הבקשה "לביטול פסק דין" שהוגשה לבית הדין האזורי ביום 9-7-14 על ידי המערער הוגשה שלא כדין ודינה היה להידחות על הסף. הן מהטעם שהליך הבקשה חרג מהאפשרויות הקיימות בחוק ובתקנות, הן מהטעם שמשיב 3 הרב ראובן כהן אינו צד בהליך ועל כן אינו בעל דין להגשת בקשה לביטול פסק דין והן מכיוון שלא הוצג יפויי כח של מבקש אחד מר אברהם ארבילי ולפיכך עו"ד רפאל שטוב מנוע היה מלפעול מטעמו.

העדר זכות עמידה של המערער בבית הדין הגדול

111. בית הדין האזורי בפסה"ד: "נשוא הערעור" קבע כי דין הבקשה להידחות על הסף, מכיוון שהמערער אינו בעל דין, ועל כן אין בית הדין קמא ראה צורך לדון בגופה של הבקשה לביטול פסק הדין :

"ככל שהדבר נוגע לשאלה האם לעו"ד רפאל שטוב מעמד כבעל דין המצטרף לדיון, התשובה היא שלילית". וכי " לא מצאנו לנכון להיכנס ולהתייחס להיבט ההלכתי של פסק הדין. הבקשה נדחית אפוא על הסף והתיק ייסגר."

112. כאמור לעיל, לא מצא כבוד בית הדין האזורי מקום לדון מחדש בפסק הדין המקורי וזאת מכיוון שכאמור גם אם הייתה הבקשה לביטול הגט, שהוגשה לבית הדין האזורי ביום 24.6.14 מוגשת כדין הרי שכאמור, בהתאם לתקנות הדיון לא התקיימו התנאים להגשת הבקשה. מכאן שהחלטה של כבוד בית הדין הגדול מיום 6-7-14 עליה חתומים כבוד הדיינים הרב אב"ד יצחק יוסף הרב ציון בוארון והרב ציון אלגרבל, כי על המערער לפנות תחילה לבית הדין האזורי "כמקובל" ניתנה תוך חריגה מסמכות.

113. משקבע בית הדין קמא דחיה על הסף וסגירת התיק, ולא ניתנה החלטה בשאלה ההלכתית, היינו בפסק הדין המקורי, לא היה מקום להליך ערעור נוסף לבית הדין הגדול. ולפיכך קבלת הערעור על ידי בית הדין הגדול הינו חריגה מסמכותו.

המקרה דנא מצדיק התערבות בית המשפט זה ומתן סעד "למען הצדק"

114. אחת העילות הממוסדות שנקבעו בפסיקה כעילה להתערבות תחת סעד "למען הצדק" היא כאשר החלטת בית-דין דתי פוגעת שלא במידתיות בזכויות-יסוד אזרחיות של האדם (בג"צ 5227/97 דויד נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים פ"ד נה(1)).

115. בבג"ץ 1000/92 חוה בבלי נ' בית-הדין הרבני הגדול, פ"ד מח(2) 221. קבע כבר כב' השופט מישראל חשין (ז"ל) כי יש להתערב בהחלטת בית הדין הרבני בשל הפגיעה הקשה בזכות האדם. באמצעות עילת הסעד "למען הצדק":

"עילת התערבות זו האחרונה - "למען הצדק" - הינה עילת-מסגרת ותחת חופתה יסתופפו עניינים מעניינים שונים. עניינים אלה, בריח התיכון של כולם הוא הצורך להעניק סעד למען הצדק בנסיבותיו של מקרה פלוני, ואין בהכרח קשר לוגי-פנימי ביניהם. במהלך השנים יצרה ההלכה בראש זה של "למען הצדק" - ובצידם של עניינים פרטיקולאריים העומדים לעצמם - עילות ממוסדות: ראשי-מישנה העומדים איתן על רגליהם- שלהם בלא שיידרשו לנפנף כל העת בדגל של "למען הצדק" כדי להצדיק את קיומם. כך, למשל, יתערב בית-המשפט הגבוה לצדק - "למען הצדק" - בהחלטת בית-דין דתי הפוגעת שלא במידתיות בזכויות-יסוד אזרחיות של האדם, אם תרצה: בהחלטה הפוגעת בעקרונות-יסוד של שיטת המשפט בישראל. ראו למשל: בג"ץ 3914/92 לאה לב נ' בית-הדין הרבני האזורי בתל-אביב-יפו, פ"ד מח(2) 491. הוא הדין, כמשל נוסף, במקום שבית-דין דתי אמור להחיל נורמות מן המשפט האזרחי שאינן חלק מענייני המעמד האישי, ובית-הדין סוטה מן המשפט האזרחי הכללי כפי שפורש בבית-המשפט העליון."

116. בענייננו, החלטת בית הדין מהווה פגיעה בזכות העותרת לכבוד ולחרות כמעוגן בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו, החלטת בית הדין הגדול וכב' הנשיא ל"קיום דיון" חושפת את העותרת לסכנת דיון בפסק הדין המקורי אשר עלול להפוך את התוצאה של פסה"ד המקורי שהתקבל בבית הדין האזורי ואשר

התיר את העותרת מעגינותה. ביטול הגט משמעו איפוא הפיכת העותרת לאישה עגונה הכבולה לבעל השרוי בתרדמת, והמנוע מלממש את זכותה לזוגיות, להורות, למניעת כאב וסבל וכיו"ב. ביטול פסק הדין המקורי שהתיר את העותרת מעגינותה עשוי לפגוע פגיע אנושה בזכויות יסודיות בסיסיות ביותר. 117. כב' השופט גרינברגר בתמ"ש 3950/00 פלונית נ' פלוני ואח', פ"מ כרך תשס"א 2001, עמ' 29:

"זכותה של אישה לקבוע לעצמה מתי ברצונה לנתק קשרי נישואין ומתי ברצונה להתחתן מחדש. רצונה 'לכתוב את סיפור חייה' כרצונה ועל פי בחירתה הינו זכות יסוד אשר ודאי תמצא את מקומה בזכות המסגרת האמורה. שאיפתה של האישה הרוצה בגירושין להגשים את הווייתה האישית כאדם חופשי הקובע את גורלו, ראויה לכל הגנה כחלק בלתי נפרד מכבודה כאדם..."

118. במקרה דנא זכות זו של העותרת "לקבוע לעצמה מתי ברצונה לנתק קשרי נישואין" מומשה באמצעות בית הדין האזורי שלאחר שנים רבות, מצא את הדרך ההלכתית להתירה מעגינותה. עתה, בית הדין הגדול בעצם קבלת הערעור, חושף את העותרת לפגיע קשה בכבודה כאדם, הזכאית לנתק קשרי נישואים ולממש את רצונה להינשא מחדש. באמצעות האיום לביטול פסק הדין ל"זיכוי גט".

119. וחמור מכך, במקרה דנא, בית הדין אף מוכן להפר את כללי הדיון עקרון החוקתיות שלא כדין ובניגוד לכללי הצדק, וזאת רק על מנת לבטל את פסק הדין של בית הדין האזורי. אשר התיר את העותרת בהיותה עגונה.

120. לעותרת כבר נגרמה פגיעה קשה בזכותה לכבוד ולחרות. שכן במהלך שבע השנים בהם הייתה עגונה.. נמנעה ממנה זכות היסוד לשקם את חייה, למצוא בן זוג חדש ולהקים משפחה חדשה. נמנעה ממנה זכות היסוד להרות ולהביא ילדים נוספים לעולם. נגרמו לה עוגמת נפש וצער ועוד ועוד. כל אלו זכויות המעוגנות בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו.

121. ואין ספק קל שבקלים. משזוהתה הזכות לכבוד כזכות החוקתית הנפגעת במקרה של האשה העגונה, ממילא מחויבת הפגיעה בה לעמוד במבחני החוקתיות הקבועים בפסקת ההגבלה של חוק היסוד. (ר' פרשת עדאלה, בפסקה 25).

122. לעניין זה גם קבע בית משפט נכבד זה כי: שניים המה מבחני החוקתיות וקבועים ועולים מעקרונות ההגבלה לחוק-היסוד: 1) שהמטרה לשמה נעשתה הפעולה היא מעשה ה"הולם את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה (יהודית ודמוקרטית), שנועד לתכלית ראויה"; 2) שהאמצעים לכך ראויים במובן זה שנעשו "במידה שאינה עולה על הנדרש".

123. החלטת בית-הדין כי לנהל הליך ערעור לביטול פסה"ד המקורי אשר התיר את העותרת מעגינותה תוך חריגה מסמכות, אינה עונה על מבחני החוקתיות.

124. ההחלטה אינה לתכלית ראויה – תכלית החלטת בית-הדין היא לבטל החלטת בית הדין האזורי שהתבססה על פסיקת הלכה השנויה במחלוקת אליבא דבית הדין הרבני הגדול. תכלית זו, לא רק שאינה ראויה כשלעצמה, היא אף מנוגדת ללשון החוקים המסמיכים את בתי הדין כגוף שיפוטי, ומנוגדת לעקרונות הדמוקרטיים, המחייבים רשות שיפוטית שלא להתערב בסמכויותיה של רשות אחרת שניתנו לה כחוק. זוהי משמעות עקרון-העל הבסיסי של "עקרון החוק", עליו מבוססת דמוקרטיה מתוקנת.

125. ואם ימצא בית-הדין לטעון כי תכלית מעשהו למנוע מן האשה לחיות בחטא בהיותה אשת איש – הרי שמטרה זו היא עניינה של האישה לבדה ונתונה להחלטתה ולהכרעתה לבדה. כל עוד אין היא עצמה כבעלת דין פונה לבית-הדין לביטול הגט, אין בית הדין שלא פסק בעינינה מוסמך לקבל ערעור מצד מי

שאינו בעל דין. במקרה דנא לא היה מקום להפר כלל כה יסודי בסדר הדין בפגיעה כה חמורה בזכויות יסוד של העותרת.

126. ההחלטה אינה מידתית – אף אם היה בית-משפט זה מכיר בתכליות האמורות כראויות, הרי שהאמצעים שנוקט בית-הדין להשיגה – שעניינם ברמיסת תקנות הדיון, סדרי הדין והחוק – כל אלה פוסלים את היכולת לחשיבה "מידתית".

127. המידתיות נעדרת במובהק מההחלטה לדון בפסה"ד חלוט אשר ביטולו עלול לפגוע בעותרת פגיעה אנושה והוא ניצול לרעה של סמכותו השיפוטית של בית-הדין, שלא רק שאינו מידתי, הוא פסול מן היסוד.

128. אי-סבירות כאי-מידתיות: פעולת בית-הדין, כפי שנכתב לעיל, הינה בלתי-סבירה לא רק כשלעצמה, כבניית תיק זה, אלא באופן מזיק בהרבה. קבלת הערעור מצד מי שאינו צד בתיק יביא בהכרח לאובדן אמון הציבור במערכת המשפט. ברי כי העותרת משמשת פה אך ורק כלי בידי בית-הדין לעצירת כל עצמאות הלכתית של בתי הדין האזוריים, חסימת חדשנות הלכתית והכנעת התופעה של מציאת פתרונות הלכתיים להתרת עגונות. פגיעה אישית זו בעותרת בשל הרצון "לייצר מדיניות" הכפופה לדעתו של נשיא בית הדין הגדול, הינה בלתי-סבירה בעליל, וממילא, בלתי מידתית.

היעדר זכות עמידה של משיב 3 בהליכי הערעור שהוגש על ידו לבתי הדין בשלוש הזדמנויות

129. ראשית, יש לקבל את עתירת העותרת בשל היעדר זכות עמידה של המשיב 3 בבית הדין הרבני הגדול (המשיב 1) ובבית הדין האזורי בצפת.

130. חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953 (להלן: "החוק") קובע כי בית הדין הרבני מוסמך לדון בענייני מעמד אישי שבין גבר ואישה. תקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל - תשנ"ג (להלן: "התקנות") קובעות בסעיף קלח כי "1) תקופת הערעור לכל בעל דין היא שלושים יום מיום מתן פסק הדין"

131. מהחוק ומהתקנות אנו למדים כי זכות הערעור נגד החלטת בית דין רבני ניתנת לבעל הדין, ולבעל הדין בלבד. בית הדין הרבני עוסק בתביעות גירושין ונושאים נוספים הנלווים להליך הגירושין, בין בעל לאשתו, אלו הם בעלי הדין. החוק והתקנות אינם מעניקים לאדם שאינו בעל דין רשות ערעור נגד החלטת בית הדין הרבני משום שהחלטה זו אינה מתאימה לדעותיו, או להשקפת עולמו.

132. אף באם, לצורך הדיון, נתייחס אל משיב 3 כאל עותר פרטי, בית המשפט העליון קבע כי הוא לא יכיר בזכות עמידה של אדם העותר רק לשלילת טובת הנאה מן הזולת, וכדבריו של כבוד השופט צבי ברנזון:

"חושבני, כי נרחיק לכת ביותר אם נכיר בעותרת כבעלת מעמד לפנינו בענין זה. היא אינה דורשת דבר לעצמה על יסוד של הפליה, אלא דורשת נקיטת אמצעים נגד הזולת. כבר אמרנו פעמים הרבה, כי מתן רשיון או אי-מתן רשיון או נקיטת או אי נקיטת אמצעים על-ידי רשויות ציבוריות נגד פלוני אינם עניין בשביל בית-משפט זה לענות בו על-פי בקשה של אלמוני" (בג"ץ 100/64 מטעי עמק ארזים בע"מ נ' הממונה על מחוז ירושלים, פ"ד יח(2) 278)

133. אמנם, המגמה כיום היא להרחיב את זכות העמידה בבתי המשפט, אך עם זאת בית המשפט אינו מקבל את זכות העמידה בכל מצב, כפי שראינו בדבריו של כבוד השופט טירקל :

"...בתנאי שיראה כי הפגיעה בו היא "פגיעה ממשית", או כי קיימת סכנה של ממש לפגיעה שכזאת." (עע"מ 8723/03 עיריית הרצליה נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה, חוף השרון, פ"ד נח(6) 728)

134. בכל פסיקה של בית הדין הרבני בענייני גירושין, עומדים לנגד עיני הדיינים שני אנשים בלבד, הבעל והאישה המתדיינים. הם היחידים אשר עשויים להיפגע מהחלטות בית הדין. אדם זר אינו יכול להיפגע פגיעה ממשית מהחלטת בית הדין בנוגע לשני אנשים הזרים לו, בפרט כאשר מדובר בתחום כה אינטימי כגירושין, ובוודאי שאינו יכול להוכיח כי קיימת לו סכנה של ממש לפגיעה מסוג זה.

135. כללי זכות העמידה נוצרו בין השאר על מנת להגן על עקרון סופיות הדיון, ולמנוע מכל אדם בעל דעה את הזכות לערער על פסק הדין. שאחרת לעולם לא נגיע לסופיות הדיון. וזכותם של בעלי הדין לסעד מן הצדק תפגע

136. אף אם נטען לשם הדיון בלבד, כי המקרה דנן יכול להיות מושווה למקרה של עותר ציבורי, הרי שעותר ציבורי כהגדרתו הוא אדם או גוף הפונה לבית המשפט למען מטרה ציבורית כללית. ועל מנת שתהא לעותר ציבורי זכות עמידה, עליו להוכיח כי יש לו מעמד בדין, כלומר שנפגע אישית או שהעניין הוא בעל אופי ציבורי. במקרה זה משיב 3 אינו עותר ציבורי כהגדרת עותר ציבורי, מאחר וכפי שצינו לעיל, הוא אינו נפגע אישית.

137. ולגבי המטרה הציבורית הכללית, כאן המקום לציין כי בית המשפט העליון הרחיב את זכות העמידה בעניין עתירות ציבוריות ומאפשר כיום הגשת עתירות באמצעות עותר ציבורי על ידי אדם שאינו הנפגע הישיר ממעשה השלטון, אולם, במקרים כגון אלו נדרש פגם חמור בפעולת שלטון, בעלת אופי ציבורי הנוגע לקידום שלטון החוק. כדבריו של כב' הנשיא שמגר :

"בית-המשפט הרחיב עד מאוד בהלכה פסוקה את זכות העמידה של העותר הציבורי. הוא עשה כן מקום בו מועלית טענה בדבר פגם חמור בפעולת המינהל השלטוני, או כאשר העניין המועלה נושא אופי ציבורי שיש לו נגיעה לקידומו של שלטון החוק ולהתוויית הקווים המבטיחים קיומו הלכה למעשה, ובכל אותן סוגיות בעלות מהות משפטית יוצאות דופן הנוגעות לעקרונותיו של שלטון החוק, מקנים מעמד לעותר, אף אם אין הוא מצביע על נגיעה אישית ישירה או על פגיעה אישית בו" (דנג"ץ 4110/92 הס נ' שר הביטחון, פ"ד מח(2) 811).

138. ובנוסף, במקרה של עותר ציבורי נקבע כי כאשר יש נפגע פרטי אשר אינו פונה לבית המשפט נגד פעולת המדינה, לא יוכל עותר ציבורי להביא את העניין בפני בית המשפט, אלא אם נסיבות העניין יוצאות דופן בחשיבותן הציבורי, וכך נקבע :

"... בשנים האחרונות הרחבנו במאוד את תחום פרישתה של זכות העמידה... ונדרשנו לא אחת – ולא במעט – לעתירות ציבוריות (...). ואולם גם בהרחבה זו כלל נקוט בידינו, והוא, שלא נישמע לעתירה אם יש נפגע פרטי והנפגע אינו פונה לבג"צ בתלונה על אותה פגיעה שנפגע. במקרה מעין זה נאמר לאותו עותר ציבורי המבקש לטעון לזכותו של הפרט שנפגע: מה לך שתעבר אתה על ריב לא לך? אם הנפגע אינו מתלונן על פגיעה

שנפגע, מה לך שראית להעיר ולעורר חילוקי דעות?" (ההדגשות אינן במקור) (בג"צ 4112/99 **עדאלה ואח' נ' עירית תל אביב ואח'**, פ"ד נו(5) 393, 444 (2002), 139. בית המשפט חוזר שוב ושוב על דברים מפורשים אלו :

"בצד הרחבת תחום פריסתה של זכות העמידה נשמר הכלל שלפיו לא ייעתר בית- המשפט בדרך- כלל לעתירה ציבורית **מקום שברקע העניין מצוי נפגע פרטי אשר אינו פונה לבית- המשפט בבקשת סעד על פגיעתו**. וכך, מקום שהעתירה תוקפת מעשה מינהלי הפוגע בזכות או באינטרס של אדם מסוים, ואותו אדם נמנע מלעתור לבית- המשפט, עשוי בית- המשפט שלא להכיר בזכות העמידה של העותר הציבורי גם אם העניין שהוא מבקש להביא להכרעה נוגע לנושא בעל חשיבות ציבורית כללית." (ההדגשות אינן במקור) (בג"ץ 651/03 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה**, פ"ד נו(2) 62, 69.

140. לפי פס"ד 651/03, גם אם נושא הערעור היה בעל חשיבות ציבורית כללית, מאחר שמשיב 4 אינו מערער, אין בית המשפט מכיר בזכות העמידה של עותר ציבורי, או כדברי בג"צ 4112/99 "אם הנפגע אינו מתלונן על פגיעה שנפגע, מה לך שראית להעיר ולעורר חילוקי דעות?".

141. לסיכום נאמר כי למשיב 3 אין זכות עמידה בפני בית הדין לערעורים, הן בתור עותר פרטי והן בתור עותר ציבורי, בנוגע לגט כריתות אשר ניתן על ידי בית הדין הרבני לבני זוג, גם באם הפרוצדורה בה נעשה הגט שונה מההליך הרגיל, עקב המצב הבלתי רגיל בו נתון הבעל.

מועד הגשת הערעור והיעדר ייפוי כוח

142. תקנה קל"ח לתקנות קובעת כי "תקופת הערעור לכל בעל דין היא שלושים יום מיום מתן פסק הדין". ברור אם כן, כי על בעל הדין להגיש ערעור לבית הדין הרבני **תוך 30 יום**, ובמקרה זה בעל הדין לא הגיש ערעור נגד החלטת בית הדין הרבני המתיר את העותרת מעגינותה.

143. למעלה מן הצורך נטען כי גם אם יחליט בית המשפט הנכבד כי למשיב 2 נתונה זכות של בעל דין להגשת ערעור על החלטתו של בית הדין הרבני בעניינה של העותרת, הרי שאין מקום כלל לשמוע את ערעורו של המשיב 2 בשל חלוף הזמן ממועד מתן פסק הדין. כאמור לעיל מועד הגשת ערעור הוא תוך 30 יום מיום מתן פסק הדין. פסק הדין נשוא הערעור ניתן ביום י"ב אדר ב' (14.3.14) והנימוקים פורסמו ביום כ' אייר (20.5.14). אף אם ייקבע כי מועד הגשת הערעור הוא מיום פרסום נימוקי פסק הדין, הרי שהמועד להגשת הערעור חלף עוד בטרם הגיש המערער את ערעורו הראשון, בתאריך 24.6.2014, ומכאן שפסק הדין הפך חלוט בתאריך 20.6.14, ולא ניתן היה עוד לערער עליו.

פסילת כבוד הראשון לציון הרב יצחק יוסף, מלשבת בדין

144. בהתאם להוראת חוק הדיינים תשט"ו – 1955 : רשאי כבוד נשיא בית הדין הגדול הרב יצחק יוסף לעשות שימוש בסמכותו ולפסול את עצמו מלדון בתיק ערעור הנדון וזאת מהטעמים שיפורטו להלן.

145. סעיף 19א(א) קובע את המבחן הכללי לפסלות שופט: "נסיבות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט".

146. בפס"ד ב"ש 48/74 ידיד נ' מדינת ישראל נקבע מבחן אובייקטיבי הבוחן את השאלה האם קיים חשש ממשי שדעתו של השופט "ננעלה" ואינה פתוחה לשכנוע (להלן: המבחן האובייקטיבי).
147. תכליתם העיקרי של דיני הפסלות במשפט הישראלי היא להבטיח שההליך המשפטי מתנהל בפני שופט הפתוח לשכנוע ושהכרעותיו מבוססות על ניתוח ניטרלי. המבחן האובייקטיבי שנקבע בפסיקה, בוחן אפוא אם בנסיבות הרלוונטיות יש חשש שדעתו של שופט מקצועי סביר עשויה להיות נעולה.
148. מדובר בנסיבות אובייקטיביות שיש בהן, כדי ליצור חשש ממשי (להבדיל מאפשרות סבירה) למשוא פנים בניהול המשפט. המדובר במבחן אובייקטיבי לחלוטין שאינו תלוי בתחושותיו סובייקטיביות של בעל דין זה או אחר.
149. במקרה דנה עמדתו המתנגדת של כבוד הנשיא ל"פסק הדין המקורי" שניתן עי דיני בית הדין האזורי בצפת, הנה ברורה וגלויה ואף פורסמה ברבים, ומובאת בסיפרו "הראשון לציון" מאת כבוד הרשלצ שפורסם בחודש אייר התשע"ו. שם מובאת תשובה מפורטת של כבוד הראשון לציון למקרה הנדון בעניינינו, תוך מומ הלכתי והתייחסות מפורטת לפסק הדין המקורי, כפי שניתנה ע"י רבני בה"ד אזורי צפת.
150. התשובה מובאת בשו"ת הראשון לציון, לכבוד נשיא בית הדין הגדול הרב יצחק יוסף, בחלק ראשון, חלק אבן העזר, סימן כ"ה (התשובה המלאה מצורפת ומסומנת כנספח טז)
151. להלן הרישא של הדברים בתשובה:

"בדבר מה שנתבקשתי על ידי הדיין הרב.. שליטא לייתן חו"ד הלכתית בנושא זיכוי גט לאישה שנשא כדמו"י והבעל נפגע בתאונת דרכים ושוכב מחוסר הכרה זה כמה שנים.... הנה ראיתי כל מה שהאריכו בזה, ואחר העיון היטב בדבריו נראה ברור שאין שום צד להקל בזה ליתן גט בלא ציווי בעל, וא"א בשום אופן להתיר איסור א"א החמור באופן כזה, על אף הצער והכאב הגדול שעוברת אשה זו, כאשר בעלה שוכב כצמח בלא תקוה שיחזור לחיים רגילים. כי היאך נוכל להיות שליחים של הבעל כאשר אין שום ציווי או איזה שהוא רמז מצדו לשליחות זו, וכל מ"ש הדיין בזה לא מסתבר לן כלל. ומה שהביא ראיה מדברי הגאון החזון איש הנה אם היה ממשיך לצטט שורה נוספת מדברי הגאון החזון איש, הרי שלא היתה שום ראיה לנידון דידן. וראה להלן. וכל פרק ז' במסכת גיטין מדבר על כך שצריך שהבעל יאמר או לכל הפחות יהיה איזה רמז מהבעל שרצונו בכתיבת הגט, אבל לכתו גט על סמך שזו זכות בשבילו, כאשר אין לכך שום ציווי או גילוי דעת מפורשת מהבעל, חלילה לעשות מעשה ולהתיר אשת איש באופן כזה. ויש בדבר פירצה חמורה באיסור החמור של התרת אשת איש לעלמא, לכל אותם חולים השוכבים בלא הכרה כלל, ואינם יכולים אפילו לרמוז בעפעפיהם ליתן גט".

ובסיום התשובה נכתב:

"מסקנא דדינא: אין לזכות גט לאשה כאשר הבעל נמצא במצב של צמח, כשאינו לנו שום רמז או ציווי מהבעל ליתן גט. והנותן גט על ידי זיכוי בלא שום גילוי דעת של הבעל, מרבה ממזרים בישראל ח"ו. אולם יש לבדוק צירופים אחרים, לבדוק פגם בקידושין, לבדוק העדים, לבדוק טענת מקח טעות אם ישנה, וכדומה, אבל בלא טענות

אלה, זיכוי גט לבעל השוכב כצמח, אין בו צד היתר. וזו פירצה חמורה בענין החמור של התרת אשת איש לעלמא".

152. זאת ועוד, טרם ניתנה החלטת פסה"ד המקורית התייעצו דייני בית הדין האזורי עם כבוד הנשיא ובקשו את חו"ד ההלכתית, אך למרות שהדבר הוגדר כהתייעצות בעלמא, ביום א' בכסלו התשע"ד, 4/11/13 כארבע חודשים טרם ניתן פסק הדין, וטרם נמסר הגט, הוציא כבוד נשיא בית הדין הרב יצחק יוסף "החלטה" בה נכתב: "לעת עתה איני מסכים בשום אופן לזיכוי גט. הנימוקים כתובים אצלנו ועוד חזון למועד בעזה"י. עכ"פ לא לתת גט על ידי זיכוי. הנימוקים נשלחו לדיינים" החלטה זו הומצאה לידי ב"כ המשיבה ביום 23.12.13 י"ז טבת תשע"ד.

153. ביום 30.12.2013, כ"ז בטבת תשע"ד, משהוגשה בקשה על ידי ב"כ המבקשת לקבלת נימוקים כאמור. ניתנה החלטה נוספת על ידי כבוד הרב יצחק יוסף ביום 19.1.14, י"ח בשבט תשע"ד, שעניינה פניית אב"ד צפת לקיום התייעצות הלכתית על האפשרות לביטול העגינות באמצעות "גט זיכוי". ובה הוסבר כי החלטה מיום א' כסליו תשע"ד הינה חוות דעת בלבד ועמדתו ההלכתית נמסרה לדיינים ואין המדובר איפוא בנימוקי החלטה אופרטיביים ולכן לא נעתר כבוד הנשיא לבקשה ולא מסר נימוקיו לב"כ המשיבה.

154. בנוסף, מאז ניתן פסק הדין המקורי הביעה כבוד הנשיא לא אחת בכינוסים פומביים ובאמצעי התקשורת את הסתייגותו הברורה מפסק הדין האמור.

155. לדוגמא מתוך אתר "חדרי חרדים":

"לפני כמה חודשים, לאחר עיון מחודש, פנה ראש ההרכב בצפת, הרב אוריאל לביא, לרב הראשי יצחק יוסף בבקשה שיתמוך בהחלטה חדשה שתהפוך את פסק הדין הראשון ותתיר את האשה. "איני מסכים בשום אופן", כתב הרב הראשי, שהסביר בעל פה כי השימוש באמצעי החרוג יכול להביא ל"מדרון חלקלק" של התרת קשרי נישואים במצבים קלים יותר ללא הסכמת הבעל. בלשכת הרב הראשי אומרים כעת כי "התנגדותו נגעה לשימוש ב'גט זיכוי' כאמצעי יחידי, ולא להתרת האשה העגונה באמצעי מקובל אחר, אם ימצא כזה". חדרי חרדים 25.4.14

וכן מאתר "כיכר השבת":

"הראשל"צ, הרב יצחק יוסף, נשיא בית הדין הרבני הגדול והרב הראשי לישראל, סירב להצטרף לפסק הדין התקדימי, כמו גם מספר דיינים חשובים נוספים. עם זאת, הדיינים פסקו בלעדיו, כשהם מסתמכים על אסמכתאות מהרב צבי פסח פראנק ומוסיפים אסמכתאות מעשרות מקורות אחרים". פורסם ביום י' בסיוון תשע"ד,

8.6.14

156. לאור האמור לעיל, עולה כי כבוד הנשיא הרב יצחק יוסף הביע את התנגדותו לפסק הדין המקורי הן במסגרת התייעצויות הלכתיות טרם מתן פסק הדין בבית דין קמא, (באמצעות החלטה שנשלחה לבאת כוח המשיבה ונומקה כחוו"ד), הן באמצעות פרסום תשובתו בספרו שיצא בשנה שעברה, והן באמצעות כנסים ותקשורת.
157. ביום 6-10-15 הגישה המשיבה בקשה מקדמית לפסילת כבוד נשיא בית הדין הגדול הרב יצחק יוסף ולפסול את עצמו מלדון בתיק ערעור דנן, אך טרם התקבלה החלטת בית הדין בבקשה.
158. מעורבותו העמוקה של כבוד נשיא בית הדין בתיק הערעור שלהלן כפי שמתבטאת בהתנגדותו הנחרצת לפסק הדין, עולות כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים כאמור בסעיף 19א לחוק.
159. לפיכך מתבקש כבוד הנשיא לפסול עצמו מלשבת בדין. טרם יוגשו סיכומים או יקבע מועד לדיון, כאמור בהחלטה ל"קיום דיון".

הפגיעה בעותרת

160. כפי שנאמר לעיל, העותרת הותרה מעגינותה בתאריך 14.3.14, וחודש לאחר מכן פסק הדין הפך לחלוט, מכאן, שהחל מתאריך 14.4.14 העותרת מותרת לכל אדם.
161. מאז הגשת הערעור הפכה המערערת שוב לעגונה וזאת לא בשל החלטת בית הדין הרבני להותירה בעגינותה, אלא בשל ערעור שהגיש משיב 2, אדם לו אין כל קשר למקרה ולחייה של העותרת.
162. החלטת האישה להתגרש מבעלה לא הייתה קלה. ביום אחד, יום התאונה, התהפכו חייה מהקצה אל הקצה, היא נותרה לבדה, עם בעל אשר שוכב בתרדמת ואינו מבין כלל את הנעשה סביבו, ועם ילדה קטנה בת ארבע.
163. במשך זמן רב העותרת הייתה מצויה במצב של דילמה קשה. מהצד האחד, היותה אישה צעירה אשר רוצה להמשיך בחייה, להקים משפחה ולהביא ילדים נוספים לעולם, ומהצד השני הייתה העותרת בעלת מחויבות מוסרית כלפי בעלה שנפצע קשה בראשו בתאונה והיא נאלצת לעזבו במצב זה.
164. גם כאשר היה ברור לכול כי מצבו של הבעל לא ישתפר וכי הבעל לא יקום לעולם ויחזור לתפקוד כלשהו, עדיין חיכתה העותרת זמן רב עד אשר החליטה כי היא חייבת להמשיך בדרכה.
165. מסכת הייסורים הזו נמשכה זמן רב, כשנתיים תמימות, עד אשר נמצאה דרך הלכתית להתיר את העותרת מעגינותה.
166. עתה, לאחר שעברה העותרת כל זאת, האם ניתן לאדם מן היישוב לבוא ולטעון כנגד החלטת בית הדין הרבני? האם לא די בכל מסכת הייסורים שעברה העותרת שלא ברצונה או באשמתה?

אחרית דבר

167. עתירה זו הינה בראש ובראשונה ניסיון לתת סעד מן הצדק לעותרת בנסיבות המקרה הספציפי שהשלוכותיהן עלולות להיות חמורות מאין כמותן עבורה.
168. בית הדין בחוסר סמכות מקבל ערעור ממי שאינו צד להליך אינו בעל דין ועל כן חסר מעמד בתיק הערעור. בהחלטותיו קובע מיום 16-11-16 ומיום 28-11-16 קובע למעשה בית הדין הגדול כי "המערר" הינו בעל זכות עמידה. ובכך חושף את העותרת (בעלת דין) לפגיעה קשה בזכויותיה המוקנות לה מכוח

- חוק יסוד כבוד האדם וחירותו ומכוח חובת הרשות להתנהל על פי "עקרון החוקיות". פעולה זו של משיבים אחד ושתיים מצדיקים **התערבות בית משפט נכבד זה ומתן סעד "למען הצדק"**.
169. ואולם, עתירה זו אינה רק עתירה "פרטית", שעניינה הפגיעה בזכויותיה של העותרת בלבד. לתוצאות העתירה עשויות להיות השלכות מרחיקות לכת על כלל הציבור בישראל, כלל הנשים בכלל והנשים הגרושות בפרט. שעלולות למצוא עצמן חשופות באופן תמידי לערעור על הגירושין שלהם מצד גורם זר אשר אינו בעל דין, תוך פגיע קשה בזכויותיהן. ותוך פגיעה במעמדה של הרשות השופטת ובתי הדין בפרט. מצב זה הוא בלתי נסבל ואין לאפשר אותו.
170. אשר על כן ולאור העובדות והנימוקים המפורטים בעתירה זו מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן את הסעדים המפורטים ברישא של העתירה.
171. כן מתבקש בה"ד הנכבד לפסוק לעותרות את הוצאותיהן בגין עתירה זו.
172. מן הדין ומן הצדק להיעתר לעתירה.

עו"ד בתיה כהנא דרור
ב"כ העותרות